

UDC 37

**DOBRY NAUCZYCIEL JAKO POWIEW WIOSNY W ŻYCIU DZIECKA****Khodakivska V.S.**

John Paul II Catholic University of Lublin

Artykuł poświęcony jest roli nauczyciela-pedagoga wobec wychowanka. Przedstawiono cechy dobrego nauczyciela, również elementy wychowania. Przeanalizowano wartości, które musi mieć każdy dobry pedagog-wychowawca. Uwaga skupia się na pracy nauczyciela nad sobą, swoimi cechami – oddawanie się dzieciom w pełni, bez szukania korzyści dla siebie. Pedagog swym przykładem musi nauczyć dziecko jak stać dobrym człowiekiem.

**Słowa kluczowe:** nauczyciel, pedagog, dziecko, wychowanie, wychowanek, cenności moralne.

**Sformułowanie problemu.** W nasze czasy istnieje problem potrzeby dobrego nauczyciela, który nie tylko zna się na swoim przedmiocie, czyli uczy nowej wiedzy, ale także który troszczy się o osobowość swego wychowanka, czyli daje dla niego przykład jak trzeba postępować w różnych sytuacjach życiowych.

**Analiza najnowszych badań.** Dany temat dosyć często jest poruszany we współczesnym świecie. Uwagi zasługują pedagogzy, które badają i analizują dany temat. Są to między innymi: wybitny Profesor Mieczysław A. Krąpiec, który charakteryzuje człowieka jako osobę która sama może podejmować decyzję, również brać odpowiedzialność za swoje działania. W sposób szczególny podkreślał, że nauczyciel powinien pomóc wychowanku w tym – nauczyć go odpowiedzialności za swoje działania.

Uwagi zasługuje także S. Kruczkowski, który w procesie wychowania uwagę podkreślał normom moralnym, również odpowiedzialności za swe działania. Chciałabym jeszcze wyróżnić i podkreślić Józefa Pielachowskiego, który bardzo szczególnie napisał o 10-ciu zasadach dobrego nauczyciela.

**Wyróżnienie nierozwiązanych aspektów problemu ogólnego.** Chociaż poruszany temat jest już bardzo rozwinięty, jednak należy jeszcze dużo analizować, badać tą dziedzinę, ponieważ wychowanie dziecka jest bardzo ważnym aspektem w życiu człowieczeństwa, tak jak od dobrego wychowania dziecka zależy przyszłość całej narodowości, całego świata.

**Cel artykułu.** Celem napisania danego artykułu jest rozpoznanie, zrozumienie i wyjaśnienie cech dobrego nauczyciela.

### Ogólne sformułowanie problemu.

*«Ja, nauczyciel Rzeczypospolitej Polskiej, przyrzekam rzetelnie pełnić mą powinność nauczyciela i wychowawcy, dążyć do pełni rozwoju i doskonalenia osobowego tak własnego, jak i powierzonych mi uczniów, kształcić oraz wychowywać młode pokolenia w duchu umiłowania prawdy, człowieka i Ojczyzny, zgodnie z powszechnymi zasadami dobra i sprawiedliwości, strzec godności stanu nauczycielskiego i dbać o jego dobre imię.*

*Tak mi dopomóż Bóg!» (Kodeks Etyki Nauczycielskiej)*

Wybór tematu artykułu uzasadniony powstaniem problemu wychowawczego «nauczyciel wobec wychowanka» ponieważ teraz właśnie od niego w dużej mierze może zależeć los wychowanka, czyli ucznia, studenta.

Każdy nauczyciel przed swoją karierą, pracą nauczycielską stawia przed sobą pewne wymogi, których powinien przestrzegać w ciągu dalszego życia [1, s. 1]. To przede wszystkim cenności moralne – uczciwość, prawda, sprawiedliwość, miłość wobec drugiego człowieka oraz szacunek do niego [1, s. 2].

Także powinien pamiętać, że niesie ogromną odpowiedzialność za życie drugiego człowieka, czyli wychowanka, ponieważ jest wychowawcą i musi być dla ucznia przykładem najbardziej w życiu moralnym [2, s. 129-130]. Każdy nauczyciel w życiu dziecka – swego wychowanka, musi starać się być wiosną, która potrafi zrobić tyle radości i wartościowości dla tego dziecka, aby ono w ciągu dalszego życia niosło te «pączki» którym ta wiosna dała życie i nie zgubiło się w tym czasie bardzo trudnym życiu, lecz niosło tę chęć do życia i cały czas chciało tworzyć coś nowego i coraz lepszego i tym samym upiększać życie nie tylko dla siebie ale i dla otaczającego świata.

Nauczyciel musi starać się nie tylko nauczać ucznia nowej wiedzy ale przede wszystkim powinien kształcić osobowość, dawać pewne wskazówki jak postępować w różnych sytuacjach życiowych swoim przykładem – autorytetem [5, s. 247]. Dlatego cały czas powinien pracować nad sobą, udoskonalać dobre cechy i likwidować złe [8, s. 5-11]. Autorytet zależy od indywidualności nauczyciela [8, s. 5-11]. Musi cały czas wymagać od siebie i rozwijać się [8, s. 5-11]. Patrząc na to, że wychowawca wymaga od siebie pewne wymagania i ich przestrzega, uczeń będzie z szacunkiem odnosić się do swego wychowawcy i nauczyciel zdobędzie autorytet [8, s. 5-11].

Nauczyciel zawsze musi być wzorem odpowiedzialności, otwartości na innych ludzi [1, s. 3].

Musi być przygotowany do zajęcia oraz prawdziwie przekazywać nabytą informację [1, s. 3].

Cały czas musi zdobywać nową wiedzę i przekazywać jej swym uczniom [1, s. 2].

Pedagog także musi mieć cenności chrześcijańskie (moralne), których będzie przestrzegał i dobrym przykładem zachęcać do tego wychowanków [1, s. 4].

Nauczyciel jako pedagoga przede wszystkim powinien pamiętać o godności człowieka, czyli szanować godność ucznia/studenta. Cały czas powinien w różny sposób rozwijać ucznia jak duchowo tak i fizycznie, oraz intelektualnie i moralnie [1, s. 6].

Rola nauczyciela wobec wychowanka jeszcze polega na tym, żeby każdy uczeń odczuwał równość,

szacunek niezależnie od tego czy jest więcej zdolny, a czy mniej [5, s. 246]. Wtedy jest szansa na odkrycie w wychowankach ich talentów osobistych. Dlatego nauczyciel powinien pomóc uczniu jego indywidualne możliwości i ich rozwijać [5, s. 246].

Każdy uczeń w oczach nauczyciela ma być oddzielną osobowością, indywidualnością, którą pedagog wysłucha i zrozumie [4, s. 110]. Indywidualność, odmiennosc każdego dziecka – jest osobliwością która różni jednego człowieka od drugiego [4, s. 110]. Właśnie chodzi o to, aby nauczyciel to rozumiał i starał się chronić «poczucie być sobą» w każdym uczniu [4, s. 110].

Także musi zachęcać do pracy zespołowej – czyli nawiązywać uczniów do dzielenia się z innymi, nie zamykania się w sobie [1, s. 4]. Powinien zawsze pamiętać, że człowiek nie może rozwijać się i udoskonalać się bez pomocy innych ludzi – czyli bez całego społeczeństwa.

Kolejnym elementem wychowania jest nauczyciel wychowanka brać odpowiedzialność za swoje działania. Chciałabym poświęcić więcej uwagi temu pytaniu, ponieważ jest jednym z głównych problemów codzienności. W niniejszych czasach często istnieje nawiązanie do myśli, że dziecko jest wolne i same powinno kształcić swoją drogę życiową, czyli jest jeszcze «małe» i dlatego może robić różne błędy, może robić co chce i nie ponosić odpowiedzialności za swoje decyzje. A to jest wielkim błędem, ponieważ każde dziecko jeszcze od urodzenia należy uczyć podejmować decyzje i być odpowiedzialnym za swoje czyny. Profesor Mieczysław A. Krapien podkreślał, że: człowiek jest osobą bo każdy odczuwa i doświadcza swego «ja» (czyli moje myślenie, moje ciało, moje marzenia); przez poczucie tego odczucia, możemy podejmować decyzje, bo jesteśmy przez całe życie tą samą naturą (co w czasach terażniejszych pragną zniszczyć poprzez Gender). A to wszystko daje podstawy odpowiedzialności za swoje decyzji. Dlatego nauczyciel powinien pomóc rodzicom wychowywać dziecko jako osobę odpowiedzialną. Nauczyciel powinien nie wymyślać jaki powinien być wychowanek i oczekiwać od niego odpowiednich czynów, co często było w czasy socjalizmu a teraz liberalizmu (tak zwanej «wolności – rób co chcesz») [6, s. 136-147]. On powinien umieć widzieć każdego wychowanka innym i wyjątkowym takim, jakim jest on w rzeczywistości [4, s. 110]. Do każdego dziecka nauczyciel ma znaleźć indywidualne podejście, ponieważ każda osoba (dziecko) jest niepowtarzalna, inna [8, s. 1-12].

Także ważnym jest aby nauczyciel-pedagog umiał nauczyć dziecko, że ono jest dobre i może zrobić samo coś dobrego w tym świecie dla siebie i dla innych [7, s. 1]. Musi nauczyć pewności siebie, czyli ufności sobie, że mogą być korzystny, tworzyć dobro w społeczeństwie [7, s. 1].

Nauczyciel powinien pomóc rodzicom wychowywać dziecko wolnym, czyli otwartym na dobro i realizowanie prawdy [6, s. 137-146]. Nauczyciel musi być sprawiedliwym i obiektywnym w odniesieniu do uczniów [1, s. 5].

Uwagi zasługują Jacques Maritain, który pomiędzy nauczycielem a uczniem wyodrębnił czynniki wychowania, jednym z których był wychowanek, czyli bodziec, impuls poznania który żyje w nim, drugim czynnikiem był sam wychowawca [8, s. 1-12]. Dlatego aby to co znajduje się w wycho-

wanku mogło zaistnieć w rzeczywistości nauczyciel ma jemu w tym pomóc [8, s. 1-12]. Tu na pierwszym miejscu znajduje się dziecko, a wychowawca zaś na drugim planie, chociaż odgrywa niemal ważną rolę [8, s. 1-12]. Wtórność nauczyciela polega na tym, aby «służyć» dziecku dla jego rozwoju, czyli on zawsze musi pamiętać o tym, w jaki sposób on mógł przyczynić się do rozwoju wychowanka i czy na 100% to zrobił [8, s. 1-12].

Dużego znaczenia J. Maritain nadawał rozwojowi. Jak to podkreślał mówiąc, że Bóg stworzył człowieka i on cały czas musi się rozwijać, ulepszać siebie dla swego zbawienia [8, s. 1-12]. Człowiek cały czas, całe swoje życie przede wszystkim musi rozwijać się sam, a już potem pomagać komuś w tym. Musi kształcić siebie, wymagać od siebie a potem już od innych [8, s. 1-12].

J. Maritain mówił, że człowiek ma jak materialną stronę – nazywał jej jednostką, tak i duchową stronę – osobę [8, s. 1-12]. Do materialnej strony odnosił: intelekt, umiejętności, talenty, upodobanie [8, s. 1-12]. Do strony duchowej odnosi się dusza, czyli: ludzkie pojęcie, wyobrażenie, ludzka opinia o kimś, czymś [8, s. 1-12]. Jednostka i osoba to są dwa elementy które nie mogą istnieć oddzielnie [8, s. 1-12]. Człowiek nie może mieć tylko jeden ten element. Czasami pedagodzy-wychowawcy próbują rozdzielić te dwa elementy, co nie jest możliwe, ponieważ człowiek jest tak stworzony, że pierwszy element cały czas dopełnia drugi i na odwrót [8, s. 1-12].

Wychowawca, aby móc dobrze wychować ucznia musi poświęcać mu dużo czasu [8, s. 1-12]. Każdy uczeń potrzebuje uwagi osobistej od swego nauczyciela-wychowawcy [8, s. 1-12]. Nauczyciel musi być kreatywny, musi mieć dobrą wyobraźnię dlatego, by wiedzieć jak postąpić w pewnej sytuacji oraz jak dobrze poradzić w danej sytuacji [8, s. 1-12].

Uwagi także zasługuje Emanuel Mounier który uważał, że człowiek żyje dlatego, aby «być dla kogoś drugiego; być – znaczy kochać» [8, s. 13-30]. Człowiek powinien przez całe swoje życie pokazywać światu, człowieczeństwu «duchową moralność» [8, s. 13-30]. Tu szczególną uwagę poświęca wychowawcę, który właśnie ma taką możliwość [8, s. 13-30]. To od niego zależy czy zechce wziąć na siebie taką odpowiedzialność za życie ucznia, za jego rozwój osobisty, wartości [8, s. 13-30].

E. Mounier za rozwój duchowy uważał tak zwaną niezależność w byciu [8, s. 13-30]. Czyli kiedy człowiek z własnej dobrej i nieprzymuszanej woli, samowolnie obiera pewne wartości i ich przestrzega [8, s. 13-30]. Tu także ma wpływ autorytet nauczyciela-wychowawcy, który doprowadzi do tego, że uczeń też zechce być podobny do wychowawcy i będzie obierał wartości swego nauczyciela [8, s. 13-30].

W wychowaniu dziecka/ucznia niezbędnym elementem jest dialog oraz spotkanie [8, s. 13-30]. Bardzo dobrze to opisał Martin Buber [8, s. 13-30]. Uważał, że na rozwój człowieka duży wpływ ma dialog i spotkanie [8, s. 13-30]. Między ludźmi dzięki temu pojawia się bliskość, przyjaźń [8, s. 13-30]. Właśnie spotkanie może mieć ogromny wpływ na opinię oraz na zdecydowanie się na coś [8, s. 13-30].

M. Buber uważa, że podstawowymi elementami spotkania są: dialog oraz aktywny udział obu stron. Kolejnymi elementami są: otwartość, zaufa-

nie, cierpliwość [8, s. 13-30]. Dlatego, aby dialog zaistniał pomiędzy nauczycielem a uczniem, nauczyciel-wychowawca musi pamiętać, że każdy uczeń jest osobowością i jest inny, dlatego nie może odnosić się do wszystkich tak samo, lecz musi mieć do każdego inne podejście [8, s. 13-30]. Także jak wcześniej było wymieniono musi być otwartość, prawdziwość, szczerłość, zrozumiałość – nauczyciel nie musi pokazywać że jest na bardzo wyższym stopniu od wychowanka [8, s. 13-30].

Abraham Maslow podkreślał, że wychowawca musi nie tylko pamiętać o godności i indywidualności dzieci, ale także i pamiętać, że możliwości do rozwoju, do nauczania też są różne [8, s. 13-30]. Wychowawca musi zachęcić uczniów do chęci rozwijać się [8, s. 13-30]. Mówił także, że dobry nauczyciel powinien nie tylko rozwijać uczniów ale także zaspokajając ich potrzeby (szacunek, samorealizacja i t.d.) [8, s. 13-30].

S. Kruczkowski pisał, że proces wychowania ma dążyć do osiągnięcia takich celów [8, s. 13-30]:

- nauczyć ucznia kulturalności, norm moralnych oraz odpowiedzialnego postępowania,
- uczeń ma nauczyć się, że on niesie odpowiedzialność za swe działania,
- uczeń sam musi umieć znaleźć potrzebną informację kiedy ma trudne sytuacje/problemy i nie wie jak ich rozwiązać, radzenie sobie w tym,
- także wychowanie musi nauczyć ucznia umiejętności dostosowania się do różnych problemów życiowych,
- poważanie, szanowanie dostojności innych ludzi, ich poglądów,
- zachęcanie do norm moralnych, do kultury w społeczeństwie oraz dla samego siebie,
- wychowanie w uczniu dorosłości, rozsądnosci w jego postępowaniach, czyli zdrowy rozsądek, odkrywanie przez ucznia w sobie wyjątkowość oraz poczucie wartości [9, s. 30-31].

Jeszcze od lat 70-ych zadaniem nauczyciela było wykonanie takich podstawowych kryteriów jak: nauczanie wychowanka, opieka nad nim i wychowanie oraz praca nad samym sobą [3, s. 53]. Wychowanie obowiązkowo miało zawierać w sobie miłość do Ojczyzny [3, s. 54]. Szacunek i sprawiedliwość byli podstawą u wychowaniu i nauczaniu ucznia, studenta [3, s. 54]:

*«Nauczyciel powinien kształcić i wychowywać młodzież(...) w duchu humanizmu, tolerancji, wolności sumienia, sprawiedliwości społecznej i szacunku dla pracy, dbać o kształtowanie u uczniów postaw moralnych i obywatelskich w pokoju i przyjaźni między narodami»* [3, s. 74].

Chciałabym jeszcze wyróżnić i podkreślić jak bardzo konkretnie i jasnie napisał Józef Pielachowski o dobrym nauczycielu [7, s. 1]. Tak w swojej pracy *«Rola i odpowiedzialność nauczyciela w wychowaniu młodzieży»* to pokazała Renata Ruć, która wymieniła 10 zasad dobrego nauczyciela według J. Pielachowskiego [7, s. 1]:

- «1. Wiem, że przyszłość moich wychowanków w dużym stopniu zależy ode mnie.
2. Nigdy nie poniżam godności ucznia. Poniżony zawsze odplaca złem.
3. W konflikcie z uczniami nie gorączkuję się, jestem sędzią a nie stroną.
4. Nie lekceważę własnych poleceń, zawsze kontroluję ich wykonanie.

5. *Jestem cierpliwy, uczniowie maja prawo myśleć i działać wolniej ode mnie.*

6. *Lekcja jest dla uczniów – nie dla mnie. Mój sukces powstaje tylko z sukcesów moich uczniów.*

7. *Nie jestem nieomylny. Mądrość polega na przyznaniu się do błędu i naprawieniu go.*

8. *Autorytet nie polega na wzbudzeniu strachu, lecz na kompetencji, sprawiedliwości, konsekwencji wymagań.*

9. *Wymagania nie wykluczają życzliwości; nie zrzędzę, nie pouczam; czyn jest lepszy od mówienia; przykład lepszy od instrukcji.*

10. *Nie spodziewam się powierzchownej wdzięczności wychowanków. Jeśli zaszczepię im lepszą stronę mojej osobowości – będą mi wdzięczni przez całe życie» [7, s. 1].*

**Wnioski i sugestie.** Podsumowując napisany artykuł można powiedzieć, że praca nauczyciela nie jest łatwa, ale trzeba zrozumieć, że jeśli wybierasz tą drogę, to wszystkie wyżej wymienione cechy powinny najpierw być realizowane samym

nauczycielem. On sam powinien pamiętać, że jest osobą i że jeżeli dzieci będą widzieć, że słowa nauczyciela odpowiadają jego czynnością, to dobrowolnie, z ochotą będą ich przejmować. To bezustanna praca nie tylko nad wychowaniem ucznia, ale także praca nad sobą, co tak naprawdę jest trudne. Nauczyciel musi starać się wychowywać dobrego człowieka. To wszystko jest możliwe do wykonania jeżeli nauczyciel będzie z miłością oddawać się dzieciom. Bardzo dobrze podkreślił to Św. Jan Paweł II «*Bardziej być niż mieć*», który pokazuje że człowiek (nauczyciel) musi więcej dawać siebie, poświęcać się dzieciom, poprzez miłość i rozumienie do drugiego człowieka, aniżeli szukać korzyści tylko i wyłącznie dla siebie.

«Człowiek stawał się coraz bardziej człowiek – oto ażeby więcej był a nie tylko więcej miał, aby więcej przez wszystko co posiada umiał bardziej i piękniej być człowiekiem, to znaczy ażeby również umiał być nie tylko drugim, ale i dla drugich» Jan Paweł II.

## Bibliografia:

1. Kodeks Etyki Nauczycielskiej / opracowało Polskie Towarzystwo Nauczycieli // – S. 1-6.
2. Stępień K. Zawód: nauczyciel – trudności i perspektywy (2010), w: Roczniki pedagogiczne. Tom 4 / K. Stępień // Towarzystwo naukowe KUL Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II – Lublin, 2012. – S. 129-130.
3. Pawelec L. Szkoła Podstawowa w Porajowie w latach 1955-2005 / L. Pawelec // 2005. – S. 53-54, 74.
4. Wilk J. W służbie dziecku. Tom I. Stulecie dziecka – blaski i cienie / J. Wilk // Katedra Pedagogiki KUL Im. ks. prof. Piotra Poręby, pod red. ks. Józefa Wilka SDB – Lublin, 2003. – S. 110.
5. Rynio A. Integralne wychowanie w myśli Jana Pawła II / A. Rynio // wyd-ctwo KUL – Lublin, 2004. – S. 246-247.
6. Kieres B. O personalizmie w pedagogice, Studia i szkice teorii wychowania / B. Kieres // – Lublin, 2009. – S. 136-147.
7. Ruć R. Rola i odpowiedzialność nauczyciela w wychowaniu młodzieży <http://profesor.pl/publikacja,17135,Referaty,Rola-i-odpowiedzialnosc-nauczyciela-w-wychowaniu-mlodziezy> – dostęp: 2.07.2014.
8. Okońska-Walkowicz A. Nauczyciel wychowawcą / A. Okońska-Walkowicz // Akademia Górniczo-Hutnicza Wydział Nauk Społecznych Stosowanych – 2005. – S. 1-30.
9. Grochulska-Stec J. Rozszerzanie Granic możliwości edukacyjnych człowieka / J. Grochulska-Stec // – Kraków, 1997. – S. 30-31.

**Ходаківська В.С.**

Люблінський католицький університет Йоана Павла II

## ДОБРИЙ ВЧИТЕЛЬ ЯК ПОДИХ ВЕСНИ В ЖИТТІ ДИТИНИ

### Анотація

Стаття присвячується висвітленню ролі вчителя-педагога в житті учня. Розглянуто риси характеру доброго вчителя, а також елементи виховання. Проаналізовано цінності, котрими має володіти кожен добрий вчитель-педагог. Увага приділяється праці вчителя над собою, своїми рисами характеру – цілковитою відданістю себе дітям, без шукання користі для себе. Педагог своїм прикладом повинен навчити дитину як треба стати доброю людиною.

**Ключові слова:** вчитель, педагог, дитина, виховання, учень, моральні цінності.

**Ходаковская В.С.**

Люблинский католический университет Иоана Павла II

## ХОРОШИЙ УЧИТЕЛЬ КАК ДЫХАНИЕ ВЕСНЫ В ЖИЗНИ РЕБЕНКА

### Аннотация

Статья посвящается роли учителя-педагога в жизни ученика. Представлено черты хорошего учителя, также элементы воспитания. Проанализировано ценности, которые должен иметь каждый хороший учитель-воспитатель. Внимание уделяется работе учителя над собой самим, своими чертами характера – полной отдачей себя, бес какой-либо выгоды для себя. Педагог своим примером должен научить ребенка как стать хорошим человеком.

**Ключевые слова:** учитель, педагог, ребенок, воспитание, ученик, моральные ценности.

**Khodakivska V.S.**

John Paul II Catholic University of Lublin

## **A GOOD TEACHER AS A BREATH OF SPRING IN THE LIFE OF A CHILD**

### **Summary**

This article is devoted to the role of teacher-pedagogue towards the pupil. The features of a good teacher, including elements of education, are presented. The values that every good teacher educator must have. The note focuses on the teacher's work on himself, his characteristics – giving himself to children fully, without looking for self-interest. The teacher must teach his child how to become a good person.

**Keywords:** teacher, educator, child, upbringing, foster, moral values.